

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан соціально-гуманітарного
факультету
Оксана ГОМОТЮК

«31» серпня 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ІНІНОТ
Святослав ПИЦІЗЬ

«31» серпня 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
в.о. проректора з науково-
педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ

«31» серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО ТА ІСТОРІЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ
СПРАВИ»

ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський)

галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

спеціальність – 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

освітньо-професійна програма – «Документознавство та
інформаційна діяльність»

Кафедра інформаційної та соціокультурної діяльності

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, КПЗ (год.)	СРС (год.)	Разом (год.)	Екз. (сем.)
Денна	2	3	28	28	3	8	83	150	3
Заочна	2	3,4	8	4	-	-	138	150	3

Тернопіль – ЗУНУ
2023

10.08.2023

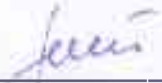
Робоча програма розроблена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 029 – «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», затвердженої Вченою радою ЗУНУ, протокол № 9 від 15 червня 2022 р.

Робочу програму склав кандидат економічних наук, доцент кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Возний К. З.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності, протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Зав. кафедри, кандидат істор. наук, доцент Ірина НЕДОШИТКО

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», протокол № 1 від 30 серпня 2023 р.

Керівник групи
забезпечення спеціальності д. іст. наук, професор Оксана ГОМОТЮК

Гарант ОПП спеціальності д. іст. наук, професор Леся БЛІВУС

**СТРУКТУРА
РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО ТА ІСТОРІЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ»**

1. Опис дисципліни «Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи»

Дисципліна «Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи»	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Обов'язкова дисципліна циклу професійної підготовки Мова навчання – українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність: 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»	Рік підготовки: <i>Денна – 2</i> <i>Заочна – 2</i> Семестр: <i>Денна – 3</i> <i>Заочна – 3, 4</i>
Кількість змістових модулів – 2	Освітньо-професійна програма: «Документознавство та інформаційна діяльність»	Лекції: <i>Денна – 28 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 28 год.</i> <i>Заочна – 4 год.</i>
Загальна кількість годин – 150	Ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський)	Самостійна робота: <i>Денна – 83 год.</i> <i>Заочна – 138 год.</i> Тренінг, КПЗ: <i>Денна – 8 год.</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 3 год.</i>
Тижневих годин – 9, з них аудиторних – 4		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи»

2.1. Мета вивчення дисципліни: сформувати в студентів систему знань про суть та особливості бібліотекознавства та бібліотечної справи як в історичному контексті так і в системі сучасних уявлень про роль та значення бібліотечного інституту, а також про основні процесуальні складові бібліотечної роботи, функціонально-технологічну та програмно-прикладну основи роботи з документами, інформацією та клієнтами бібліотеки; виробити та розвинути у здобувачів освіти практичні навички самостійного аналізу та оцінки ефективності рівня бібліотечного менеджменту, уміння креативно підходити до розв'язання тривіальних проблем, що мають місце в надрах бібліотечного феномену як глобального соціокультурного явища.

2.2. Завдання вивчення дисципліни: надати студентам базові теоретичні знання про особливості та літерну роль бібліотечного інституту в процесі формування глобальних інформаційних трендів суспільного прогресу; сформувати цілісне уявлення у здобувачів освіти про модель сучасного інформаційно-цифрового суспільства з вмонтованим в його основу «бібліотечним рушієм»; засвоїти теоретичні засади бібліотекознавства як науки та навчальної дисципліни; розглянути основні історичні етапи розвитку бібліотекознавства та бібліотечної справи в Україні та світі; ознайомитися з організацією та основними тенденціями бібліотекознавчих досліджень в Україні; вивчити теоретичні засади та практичні аспекти організації функціонування бібліотечної справи, зокрема, принципи і закономірності формування сучасних бібліотечних систем.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

Здатність здійснювати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, розповсюдження інформації, надання її в користування в різних форматах.

Здатність впроваджувати інноваційні технології у виробництво інформаційних продуктів і послуг, підвищувати якість інформаційного обслуговування користувачів інформаційних, бібліотечних й архівних установ

2.4. Передумови для вивчення дисципліни: «Діловодство», «Архівознавство», «Документознавство».

2.5. Результати навчання:

Застосовувати у професійній діяльності технології інформаційного менеджменту, створення і підтримки функціонування електронних бібліотек та архівів, методологію вивчення та задоволення культурних та інформаційних потреб користувачів.

Узагальнювати, аналізувати і синтезувати інформацію в діяльності, пов'язаній із її пошуком, накопиченням, зберіганням і використанням.

Знати, розуміти та застосовувати в практичній діяльності положення законодавчих і галузевих нормативних документів.

Застосовувати сучасні методики та технології автоматизованого опрацювання інформації, формування електронних ресурсів і використання інформаційних сервісів.

3. Програма навчальної дисципліни «Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи»

Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти бібліотекознавства та історії бібліотечної справи.

Тема 1. Теоретичні засади бібліотекознавства.

Предмет курсу «Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи», його визначення та взаємозв'язок з іншими науками. Актуалізація проблематики ключових питань у структурі курсу.

Обґрунтування і з'ясування суті та необхідності вивчення проблем бібліотекознавства та бібліотечної справи в історичному контексті. Предметна область та структура бібліотекознавства.

Методи вивчення. Загальнонаукові та специфічні методи дослідження. Джерела вивчення і література. Наукові дослідження. Довідкова література. Ресурси Інтернету.

Основні категорії сучасного бібліотекознавства. Аналітичний нарис особливостей розвитку національної бібліотечної систем. Еволюційні етапи розвитку бібліотекознавства та бібліотечної справи.

Розвиток бібліотекознавства в Україні.

Тема 2. Історія бібліотек і бібліотечної справи.

Еволюція бібліотеки як соціального інституту. Основні способи передачі інформації. Етапи розвитку писемності: предметне письмо; піктографічне письмо; ієрогліфічне письмо; складове письмо; алфавітне письмо. Еволюція бібліотечного інституту – еволюція писемності. Сувої Мертвого моря. Вампум. Ієрогліфічне письмо і клинописні таблички. Книгодрукування і цифрова бібліотека.

Перші бібліотеки: успішний досвід. Рамзес II. «Божі будинки книги», «Аптеки для душі». Бібліотека Ашшурбаніпала. Каллімах і Александрійська бібліотека. Пергамська бібліотека. Костянтин Великий і розвиток бібліотечного інституту в Римській імперії. Бібліотека Ярослава Мудрого.

Бібліотеки епохи середньовіччя. Монастирські бібліотеки і їх вплив на розвиток бібліотечної справи. Діамантова сутра. Розвиток ксилографії.

Сучасні тренди та інновації у розвитку бібліотек і бібліотечної справи. Електронні ресурси та відкритий доступ. Віртуальна реальність (VR) та розширена реальність (AR). Простір спільноти. Доступність та інклюзивність. Екологічні ініціативи та глобальне співробітництво.

Розвиток бібліотечного інституту: ТОП найвпливовіших бібліотек світу

Тема 3. Правове регулювання роботи бібліотек в Україні.

Законодавча база України у сфері бібліотечної діяльності. Конституція України: бібліотечний контекст основного закону. Закони України, що регулюють питання організації роботи бібліотек та інформаційного забезпечення людини: «Про

бібліотеки і бібліотечну справу» (1995), «Про інформацію» (1992), «Про обов'язковий примірник документів» (1999), «Про культуру» (2010), «Про авторське право і суміжні права» (2022). Накази і розпорядження Міністерства культури України. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України.

Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» та його визначальна роль у регулюванні основних проблем та питань бібліотечного середовища. Основні предметні категорії та поняття: бібліотека, бібліотечна послуга, бібліотечна справа, бібліотечний фонд, бібліотечні ресурси, бібліотечна система тощо.

Авторське право в бібліотечній справі: проблеми, досвід, погані та хороші практики. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 року № 943-р «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності». Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ).

Ліцензії Creative Commons – ліцензії на використання об'єктів авторського права, розроблені організацією Creative Commons та базові варіанти їх застосування при роботі з академічними текстами та іншими матеріалами.

Тема 4. Бібліотека як соціальний інститут. Функції бібліотек.

Бібліотека, яка система та її складові елементи. Базові уявлення про бібліотечну систему. Габріель Ноде і розвиток бібліотечного інституту. Еволюція концепції бібліотеки. Двоелементна концепція бібліотеки – «Книга і Читач». Класична бібліотечна система («тріада книгозбірні або бібліотечна трійця»): книга – читач – бібліотекар. Поняття бібліотечного фонду. Кадрова основа бібліотечної системи. Штатний розпис бібліотеки.

Базові функції бібліотек. Еволюція бібліотечних функцій. Багатозначність поняття «функція». Соціальна функція бібліотеки. Класифікація соціальних субфункцій бібліотеки. Структурні складові соціальної функції бібліотеки. Інші функції сучасної бібліотеки: забезпечення доступу до інформації; підтримка освіти та навчання; місце для читання та досліджень; місце для культурних подій спільноти; архівування та збереження історичної спадщини; інформаційна грамотність; сприяння дослідження та інноваціям; доступ до технологій; місце для творчості і розваг.

Основні бібліотечні процеси та їх суть: комплектування бібліотечних фондів; облік фондів; аналітико-синтетична обробка документів; зберігання документів; доставка документів; обслуговування користувачів.

Бібліотечна адвокація та її складові.

Тема 5. Види бібліотек (класифікація бібліотек).

Типологізація бібліотек та основні підходи до цього процесу. Поняття процесу типологізації бібліотек та еволюція підходів до нього. Ключові параметри типологізації бібліотек: призначення бібліотеки (які інформаційні потреби вона задовольняє); зміст фонду (універсальність чи профілювання за галузями, темами і т.д.); установа та форма власності (відомча належність); категорії користувачів, які обслуговує (контингент користувачів).

Класифікація бібліотек: історична ретроспектива. Архів-склад-бібліотека: тріада глибокої історичної ретроспективи. Видова класифікація бібліотек: дискусія

XX століття. Фрумін І.М. і розвиток підходів до проблеми класифікації бібліотек. Класифікація П.Отле. Класифікація для перепису бібліотек 1934 року. Положення про бібліотеки і бібліотечну справу» (1995): початок формування національної системи класифікації, основа Закону «Про бібліотеки і бібліотечну справу».

Сучасна національна система класифікації бібліотек. Особливості національних систем класифікації бібліотек. Чинна система класифікації бібліотек: за змістом; за значенням; за призначенням.

Зарубіжні практики класифікації бібліотек.

Змістовий модуль 2. Прикладні аспекти бібліотекознавства та історії бібліотечної справи.

Тема 6. Комплектування бібліотечного фонду.

Поняття комплектування бібліотечного фонду як базового бібліотечного процесу. Комплектування бібліотечного фонду як процес формування та розширення колекції книг, журналів, періодичних видань, аудіо- та відеоматеріалів, електронних ресурсів та інших матеріалів, які зберігаються в бібліотеці. Комплектування бібліотечних фондів і проблема актуальності бібліотечного інституту.

Основні етапи процесу комплектування: аналіз потреб користувачів; визначення цільового асортименту; відбір матеріалів; замовлення та придбання; обробка та каталогізація ресурсів; зберігання та обслуговування; моніторинг ресурсів та їх регулярне оновлення.

Види комплектування (перспективне, поточне, ретроспективне). Способи і джерела комплектування фондів бібліотек.

Облік нових надходжень в бібліотеці. Сумарний облік та його специфіка. Поняття інвентарного обліку. Інвентарна книга.

Розстановка і зберігання бібліотечного фонду. Види розстановок бібліотечного фонду.

Тема 7. Довідково-пошуковий апарат бібліотеки. Каталогізація бібліотечних фондів.

Базові тематичні терміни та їх змістове наповнення: «довідково-пошуковий апарат», «бібліотечні каталоги», «абетковий каталог», «систематичний каталог», «картотеки».

Каталогізація бібліотечних фондів. Поняття про довідково-пошуковий апарат бібліотеки (ДПА). ДПА як система каталогів і картотек.

Абетковий каталог як форма організації ефективного використання бібліотечних інформаційних ресурсів.

Систематичний каталог як інструмент, що використовується в бібліотечній науці та бібліотечній практиці для організації та класифікації книг і інших інформаційних матеріалів у бібліотеці на основі системи класифікації або тематичної системи.

Топографічний, тематичний, предметний, хронологічний, топографічний каталоги. Поняття картотеки та її видів.

Еволюція довідково-пошукового апарату бібліотеки: від картки до цифри. Електронний каталог.

Засоби для автоматизації основних бібліотечних операцій АБІС "УФД/Бібліотека": *відбір, перегляд та друк документів* (відбір документів за заданими критеріями (темами та значеннями полів бібліографічного опису), сортування відібраних документів за вказаними критеріями в порядку зростання або зменшення значень; перегляд та друк інформації щодо відібраних документів у вигляді рядків таблиці, каталожних карток та повних бібліографічних описів; *комплектування фонду* (створення та аналіз тематико-типологічного плану комплектування фонду, аналіз відмовлень в літературі, врахування пропозицій постачальників, складання потреб в літературі, планування поповнення фонду, складання замовлень літератури у постачальників, обробка надходжень (партій літератури), списання літератури, друк книг інвентарного та сумарного обліку, аналіз статистики комплектування бібліотечного фонду); *обробка документів* (каталогізація видань (створення бібліографічних описів документів відповідно держстандарту 7.1-84, з урахуванням стандартів USMARC та UNIMARC), створення та підтримка каталогів тем (класифікаторів, рубрикаторів, систематичних та тематичних каталогів і т.і.), визначення зв'язків документів (документ-частина, серія-елемент серії, оригінал-переклад, документ-додаток і т.і.), підтримка та використання авторитетних записів та переліків типових значень); *обслуговування читачів* (відбір примірників документів та реєстрація видачі їх читачам, реєстрація повернення документів читачами, перегляд переліків документів, виданих читачеві, які повернені, не повернені, термін повернення яких прострочено, застосування технологій штрих-кодування для ідентифікації документів та читачів).

Практика застосування АБІС "УФД/Бібліотека" в бібліотеці ім. Л. Каніщека ЗУНУ.

Тема 8. Підготовка кадрів для бібліотек.

Проблема кадрового забезпечення роботи бібліотек. Літерна роль бібліотечного фахівця у забезпеченні інформаційної складової суспільного прогресу. Постанова Кабінету Міністрів України № 226 від 20.04.2015 року «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» і її вплив на систему кадрового забезпечення роботи бібліотек України.

Основні етапи еволюції бібліотечно-інформаційної освіти та характерні ознаки кожного з них. Витоки бібліотечної освіти в Україні.

Зародження фахової бібліотечної освіти в Україні та її предметні складові: «Бібліотечне будівництво», «Бібліотечна техніка», «Бібліографія: теоретична і прикладна», «Методи роботи з читачами», «Книгорозповсюдження», «Методика викладання бібліотечних дисциплін». Створення українського бібліотечного інституту та його реорганізація.

Постанова Кабінету Міністрів України №226 від 20.04.2015р. «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється

підготовка здобувачів вищої освіти» та зміни в підготовці бібліотечних кадрів. Поява в структурі галузі 02 «Культура і мистецтво» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна, архівна справа», яка об'єднала два напрями підготовки – «Книгознавство, бібліотекознавство і бібліографія» та «Документознавство та інформаційна діяльність».

Тема 9. Міжнародні бібліотечні об'єднання та співробітництво.

Бібліотечні об'єднання, асоціації, товариства та їх роль у розвитку бібліотечної справи, обміну досвідом, підвищенню професійного рівня бібліотечних працівників.

Історія міжнародного співробітництва бібліотек.

Формування глобальної інформаційно-комунікативної системи та її кардинальний вплив на динаміку процесів культурного обміну і взаємодії, освіти, бізнесу, міжособистісного спілкування шляхом усунення просторових, мовних та інших бар'єрів, створення єдиного інформаційного простору.

Професійні національні та міжнародні бібліотечні асоціації та їх роль у розвитку бібліотечної справи. Українська бібліотечна асоціація (УБА), її цілі, функції та завдання. Членство Української бібліотечної асоціації у Міжнародній федерації бібліотечних асоціацій та установ (IFLA). Проблема інтеграції національних бібліотечних просторів у глобальний інформаційно-бібліотечний контекст.

**4. Структура залікового кредиту дисципліни
«Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи»
денна форма навчання**

Тема	Кількість годин					
	Лекції	Практ. заняття	Самост. робота	Інд. робота	Тренінг, КПЗ	Контр. заходи
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні аспекти бібліотекознавства та історії бібліотечної справи						
Тема 1. Теоретичні засади бібліотекознавства.	4	4	10	–	4	ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 2. Історія бібліотек і бібліотечної справи.	4	4	10	–		ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 3. Правове регулювання роботи бібліотек в Україні.	4	4	10	1		ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 4. Бібліотека як соціальний інститут. Функції бібліотек.	4	4	10	–		ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 5. Види бібліотек (класифікація бібліотек).	2	2	8	–		ПОТОЧ. ОПИТ.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Прикладні аспекти бібліотекознавства та історії бібліотечної справи						
Тема 6. Комплектування бібліотечного фонду.	4	4	10	1	4	ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 7. Довідково-пошуковий апарат бібліотеки. Каталогізація бібліотечних фондів.	2	2	9	–		ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 8. Підготовка кадрів для бібліотек.	2	2	8	1		ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 9. Міжнародні бібліотечні об'єднання та співробітництво.	2	2	8	–		ПОТОЧ. ОПИТ.
Разом	28	28	83	3	8	

заочна форма навчання

Тема	Кількість годин					
	Лекції	Практ. заняття	Самост. робота	Інд. робота	Тренінг, КПЗ	Контр. заходи
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні аспекти бібліотекознавства та історії бібліотечної справи						
Тема 1. Теоретичні засади бібліотекознавства.	–	–	15	–	–	ПОТОЧ. ОПИТ.

Тема 2. Історія бібліотек і бібліотечної справи.	–	–	15	–	–	ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 3. Правове регулювання роботи бібліотек в Україні.	2	2	16	–	–	ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 4. Бібліотека як соціальний інститут. Функції бібліотек.	–	–	15	–	–	ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 5. Види бібліотек (класифікація бібліотек).	–	–	15	–	–	ПОТОЧ. ОПИТ.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Прикладні аспекти бібліотекознавства та історії бібліотечної справи						
Тема 6. Комплектування бібліотечного фонду.	2	–	16	–	–	ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 7. Довідково-пошуковий апарат бібліотеки. Каталогізація бібліотечних фондів.	2	2	16	–	–	ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 8. Підготовка кадрів для бібліотек.	2	–	15	–	–	ПОТОЧ. ОПИТ.
Тема 9. Міжнародні бібліотечні об'єднання та співробітництво.	–	–	15	–	–	ПОТОЧ. ОПИТ.
Разом	8	4	138	–	–	

5. Тематика практичних занять

Тема 1. Теоретичні засади бібліотекознавства (4 год.).

Мета: Визначити предмет і завдання навчальної дисципліни «Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи». Охарактеризувати основні функції, завдання, структуру і методи дослідження тематичних проблем курсу.

Питання для обговорення:

1. Поняття бібліотечної справи та бібліотекознавства
2. Предметна область та структура бібліотекознавства
3. Еволюційні етапи розвитку бібліотекознавства
4. Розвиток бібліотекознавства в Україні

Тема 2. Історія бібліотек і бібліотечної справи (4 год.).

Мета: Простежити історичний аспект розвитку бібліотечного інституту та його інноваційний вплив на розвиток людської цивілізації.

Питання для обговорення:

1. Еволюція бібліотеки як соціального інституту.
2. Перші бібліотеки: успішний досвід.
3. Бібліотеки епохи середньовіччя.
4. Сучасні тренди та інновації у розвитку бібліотек і бібліотечної справи.
5. Розвиток бібліотечного інституту: ТОП найвпливовіших бібліотек світу.

Тема 3. Правове регулювання роботи бібліотек в Україні (4 год.).

Мета: Визначити сутність, особливості та проблематику правового регулювання бібліотечної діяльності. Освоїти основні нормативні акти, що регулюють життєдіяльність бібліотек.

Питання для обговорення:

1. Законодавча база України у сфері бібліотечної діяльності.
2. Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу».
3. Авторське право в бібліотечній справі.

Тема 4. Бібліотека як соціальний інститут. Функції бібліотек (4 год.).

Мета: Засвоїти інституційні основи функціонування бібліотеки як соціального і суспільного явища. Вивчити базові функції бібліотек.

Питання для обговорення:

1. Бібліотека, яка система та її елементи.
2. Базові функції бібліотек.
3. Основні бібліотечні процеси.

Тема 5. Види бібліотек (класифікація бібліотек) (2 год.).

Мета: Проаналізувати основні підходи до проблеми видової класифікації та типологізації бібліотек. Вивчити сучасну національну систему класифікації бібліотек.

Питання для обговорення:

1. Типологізація бібліотек та основні підходи до цього процесу.
2. Класифікація бібліотек: історична ретроспектива.
3. Сучасна національна система класифікації бібліотек.
4. Зарубіжні практики класифікації бібліотек.

Тема 6. Комплектування бібліотечного фонду (4 год.).

Мета: Освоїти теоретичні та прикладні аспекти процесу комплектування бібліотечних фондів, види та джерела ресурсного забезпечення роботи сучасної бібліотеки.

Питання для обговорення:

1. Відбір – основа комплектування бібліотечного фонду.
2. Види комплектування (перспективне, поточне, ретроспективне).
3. Способи і джерела комплектування фондів бібліотек.
4. Облік нових надходжень в бібліотеці. Сумарний облік. Інвентарний облік.
5. Розстановка і зберігання бібліотечного фонду. Види розстановок бібліотечного фонду.

Тема 7. Довідково-пошуковий апарат бібліотеки. Каталогізація бібліотечних фондів (2 год.).

Мета: Освоїти базові засади побудови довідково-пошукового апарату бібліотеки, особливості створення такого апарату в умовах АБІСу.

Питання для обговорення:

1. Каталогізація бібліотечних фондів. Поняття про довідково-пошуковий апарат бібліотеки (ДПА). ДПА як система каталогів і картотек.
2. Абетковий каталог.
3. Систематичний каталог.

4. Топографічний, тематичний, предметний, хронологічний, топографічний каталоги.
5. Електронний каталог
6. Картотеки.

Тема 8. Підготовка кадрів для бібліотек (2 год.).

Мета: Вивчити особливості кадрового забезпечення бібліотечної діяльності та історичні аспекти побудови національної системи підготовки фахівців бібліотечної сфери.

Питання для обговорення:

1. Кадрова складова бібліотечної системи та її значення.
2. Витоки системи фахової бібліотечної освіти в Україні.
3. Сучасна система підготовки бібліотечних фахівців в Україні.

Тема 9. Міжнародні бібліотечні об'єднання та співробітництво (2 год.).

Мета: Проаналізувати практичний досвід роботи міжнародних та національних бібліотечних об'єднань в частині інноватики, цікавих активностей та креативних практик роботи з клієнтами.

Питання для обговорення:

1. Міжнародні бібліотечні організації та об'єднання: їх роль і функції.
2. Інструменти та стандарти міжбібліотечного співробітництва.
3. Міжбібліотечне співробітництво: горизонти можливостей розвитку.
4. Виклики і перешкоди на шляху до ефективного бібліотечного співробітництва.
5. Приклади успішного міжбібліотечного співробітництва.

6. Самостійна робота студентів

Самостійна робота, як одна із форм засвоєння навчального матеріалу у вільний від обов'язкових занять час і без участі викладача, передбачає особистісно-орієнтовану організацію самоосвіти студента. Організація самостійної роботи вимагає особливої уваги, тому що частина питань кожної теми виноситься на самостійне опрацювання студентами, а матеріал, передбачений для засвоєння під час самостійної роботи, виноситься на екзамен. Самостійна робота забезпечується необхідними навчально-методичними засобами (у тому числі конспектами лекцій, навчально-методичними розробками для самостійного вивчення дисципліни, періодичними виданнями). Студенти мають можливість самостійно опрацювати навчальний матеріал у бібліотеці з використанням ліцензованого АБІСу УФД/Бібліотека, навчальних кабінетів і комп'ютерних класів з використанням мережі Інтернет, а також у домашніх умовах (при отриманні відповідного пакету навчально-методичної літератури).

№ п/п	Тематика	К-ть годин
		д.ф.н./з.ф.н.
1	Теоретичні засади бібліотекознавства	10/15
2	Історія бібліотек і бібліотечної справи	10/15
3	Правове регулювання роботи бібліотек в Україні	10/16
4	Бібліотека як соціальний інститут. Функції бібліотек	10/15
5	Види бібліотек (класифікація бібліотек)	8/15
6	Комплектування бібліотечного фонду	10/16
7	Довідково-пошуковий апарат бібліотеки. Каталогізація бібліотечних фондів	9/16
8	Підготовка кадрів для бібліотек	8/15
9	Міжнародні бібліотечні об'єднання та співробітництво	8/15
Разом		83/138

7. Тренінг та комплексне практичне індивідуальне завдання

Організація та проведення тренінгу

Тренінг (training) – це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання поставлених завдань в одному із видів діяльності або в певній галузі. Тренування (від англ. to train – виховувати, навчати) – комплекс вправ для пристосування його до підвищених вимог і складних умов роботи й життя.

Порядок проведення тренінгу

1. **Вступну частину** проводять з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.
2. **Організаційна частина** полягає у створенні робочого настрою в колективі студентів, визначенні правил у вигляді таблиць, бланків документів.
3. **Практичну частину** реалізують шляхом виконання завдань у групах студентів у кількості 3–5 осіб з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.
4. **Підведення підсумків.** Обговорюють результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносили на тренінгові заняття.

Тематика тренінгів:

1. Інтелектуальний квест «Експерсія бібліотечним сайтом».
2. Інноваційна гра на тему: «Бібліотечна ревізія».

Комплексне практичне індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з дисципліни «Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи» самостійно виконує кожен студент на основі засвоєння програмного матеріалу. КПЗ має охоплювати всі основні теми дисципліни. Виконання КПЗ – один з обов'язкових складових модулів залікового кредиту з дисципліни «Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи». КПЗ потрібно оформлювати відповідно до встановлених вимог.

КПЗ повинен містити такі розділи:

1. Титульний аркуш містить:
  - назву університету;
  - назву кафедри;
  - назву навчальної дисципліни;
  - номер академічної групи;
  - дату подання викладачеві на перевірку – день, місяць, рік.
2. **Зміст.**
3. **Вступ.** Вступ розкриває сутність, стан наукового завдання і його значення. Тут само вказують мету й завдання дослідження.
4. **Основна частина.** Розкриває наукове дослідження і відповідає обраній темі, вступу й висновкам роботи.
5. **Висновки.** У висновках вказують результати, отримані при проведенні дослідження, пропозиції або рекомендації щодо вирішення поставленого завдання відповідно до результатів дослідження.

6. Список літератури. Джерела розміщують за абеткою прізвищ авторів або заголовків. Оформлюють у такому порядку

- використана література (у т. ч. періодична);
- література іноземними мовами;
- Інтернет джерела з обов'язковою позначкою, яка інформація міститься на цьому сайті (порталі). Неприпустиме посилання пошуків на сайти.

7. Вимоги до оформлення. Шрифт TimesNewRoman, 14, півторачний інтервал; поля: верхнє й нижнє – 20 мм, лівє – 25 мм, правє – 15 мм.

Варіанти КПЗ

1. Розвиток бібліотечної справи в стародавньому світі.
2. Етапи формування сучасних бібліотек.
3. Роль і значення бібліотек у суспільстві.
4. Технологічні та інформаційні зміни в бібліотечній справі.
5. Професійні обов'язки і компетенції бібліотекарів.
6. Роль бібліотек у підтримці освіти та навчання.
7. Особливості бібліотечної роботи з дітьми та молоддю.
8. Збереження та консервація культурної спадщини у бібліотеках.
9. Роль бібліотек у підтримці досліджень та науки.
10. Інформаційний доступ до електронних ресурсів у бібліотеках.
11. Використання соціальних мереж у бібліотечній роботі.
12. Ефективна організація та управління бібліотекою.
13. Бібліотеки та інклюзивна освіта.
14. Історія бібліотечних каталогів і систем класифікації.
15. Бібліотеки та публічний доступ до інформації.
16. Роль жінок у розвитку бібліотечної справи.
17. Маркетинг та популяризація бібліотек.
18. Цифрова грамотність та бібліотеки.
19. Етика та професійний кодекс бібліотекаря.
20. Роль бібліотек у збереженні мовної спадщини.
21. Бібліотеки як центри культурного життя спільноти.
22. Бібліотеки в мультикультурних суспільствах.
23. Бібліотечна справа та сталий розвиток.
24. Розповсюдженість та вплив електронних книг на бібліотеки.
25. Сучасні виклики і перспективи бібліотечної справи.
26. Вплив цифрової революції на збереження та доступ до культурної спадщини в бібліотеках.
27. Бібліотеки як центри інновацій та стартап-екосистеми.
28. Боротьба з дезінформацією та фейками в бібліотечних ресурсах.
29. Захист права на інтелектуальну власність у бібліотеках та інформаційних ресурсах.
30. Роль бібліотек у підтримці міграційних спільнот та бібліотечна робота з міжнародними користувачами.
31. Бібліотеки як місця спілкування та обміну ідеями у сучасному світі.

32. Аналіз роботи сучасних віртуальних бібліотек та цифрових репозиторіїв.
33. Специфіка бібліотечної роботи у сфері медичної допомоги та охорони здоров'я.
34. Бібліотеки та підтримка освіти дорослих.
35. Роль бібліотек у збереженні та популяризації національної літератури та культурної спадщини.

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: стандартизовані тести; поточне опитування; залікове модульне тестування та опитування; наскрізні проекти; командні проекти; аналітичні звіти, реферати, есе; розрахункові та розрахунково-графічні роботи; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; оцінювання результатів КПЗ; студентські презентації та виступи на наукових заходах; розрахункові роботи; завдання на лабораторному обладнанні, тренажерах, реальних об'єктах тощо; ректорська контрольна робота; комплексний іспит; екзамен; інші види індивідуальних та групових завдань.

Види роботи студента:

1. Робота на практичних заняттях

- участь в обговоренні питань;
- презентаційні виступи на заняттях;
- застосування кейс-методу;
- активна участь у ділових іграх, дебатах;
- розв'язання тестових завдань.

2. Самостійна робота:

- робота з джерелами;
- презентація результатів;
- виконання студентського проекту (КПЗ).

3. Контрольні зрізи (написання модульної роботи).

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (РКР)	Заліковий модуль 3 (тренінг, КППЗ)	Заліковий модуль 4 (екзамен)	Разом
20 %	20 %	20 %	40%	100 %
1. Усне опитування під час занять. (5 тем по 6 балів = 30 балів) 2. Письмова робота = 70 балів.	1. Усне опитування під час занять (4 теми по 10 балів = 40 балів). 2. Письмова робота = 60 балів.	1. Написання та захист КППЗ = 80 балів. 2. Виконання завдань під час тренінгу = 20 балів.	1. Тестові завдання (5 тестів по 6 балів за тест) – макс. 30 балів 2. Теоретичні питання (2 питання) – по 35 балів, макс. 70 балів.	

Шкала оцінювання

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Фліпчарт	1–9
2.	Ноутбук	1–9
3.	Проектор	1–9
4.	Пакет презентаційних матеріалів	1–9
5.	АБІС УФД/Бібліотека	6-7

11. Рекомендовані джерела інформації

1. Горбань, Ю. І. Зберігання книжкових пам'яток як культурних цінностей у бібліотеках України [Текст] : монографія / Ю. І. Горбань. – К. : Ліра-К, 2018. – 160 с.
2. Долбенко, Т. О. Документні ресурси бібліотек [Текст] : навч. посіб. / Т. О. Долбенко, Ю. І. Горбань. – К. : Ліра-К, 2019. – 348 с.
3. Кияниця, Є. О. Зв'язки бібліотек з громадськістю в соціокультурному просторі регіону [Текст] : монографія / Є. О. Кияниця. – К. : Ліра-К, 2021. – 180 с.
4. Кияниця, Є. О. Зв'язки бібліотек з громадськістю в соціокультурному просторі регіону [Текст] : монографія / Є. О. Кияниця. – К. : Ліра-К, 2018. – 180 с.
5. Копанєва, В. О. Бібліотека в середовищі цифрової науки : системно-інтеграційна взаємодія [Текст] : монографія / В. О. Копанєва. – К. : Ліра-К, 2020. – 322 с.
6. Матвієнко, О. В. Концепція професійного спрямування за спеціальністю "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" [Текст] : метод. посіб. / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін. – К. : ЦУЛ, 2018. – 102 с.
7. Матвієнко, О. В. Сучасні концепції документно-інформаційної науки: підготовка фахівців за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" [Текст] / О. В. Матвієнко, М. Н. Цивін, А. В. Гуменчук. – К. : Ліра-К, 2021. – 141 с.
8. Палеха, Ю. І. Бібліотечне фондознавство [Текст] : навч. посіб. / Ю. І. Палеха, І. О. Іванова, Л. О. Черепуха ; за заг. ред. Ю. І. Палехи. – К. : Ліра-К, 2022. – 276 с.
9. Палеха, Ю. І. Стандартизація в документально-інформаційній, бібліотечній, архівній та видавничій справі [Текст] : навч. посіб. / Ю. І. Палеха, І. В. Смолівик, М. В. Геращенко. – К. : Ліра-К, 2021. – 220 с.
10. Сенченко, М. І. Бібліографія країн світу [Текст] / М. І. Сенченко. – К. : Ліра-К, 2023. – 306 с.
11. Швецова-Водка, Г. М. Загальне бібліографознавство [Текст] : навч-метод. посіб. / Г. М. Швецова-Водка. – К. : Кондор, 2018. – 203 с.
12. Амельченко, Ю. Новий простір бібліотеки: популярність, репутація, бренд [Текст] / Ю. Амельченко // Бібліотечна планета. – 2018. – № 1. – С. 17-19.
13. Башун, О. Інша бібліотека – вийти за межі: щорічна конференція Української бібліотечної асоціації [Текст] / Олена Башун // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2020. – № 2. – С. 35-38.
14. Білоус, В. Наукометрія в університеті: роль та місце бібліотеки [Текст] / Валентина Білоус // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 15-16.
15. Бояринова, О. Внесок українських фахівців у глобальне бачення майбутнього бібліотек [Текст] / О. Бояринова, В. Пашкова // Бібліотечна планета. – 2018. – № 1. – С. 7-9.
16. Віжічаніна, Л. Клубні об'єднання при публічних бібліотеках: історико-теоретичні та практичні аспекти [Текст] / Лілія Віжічаніна // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 39-42.

17. Главчев, М. Академічна доброчесність у науковому та освітньому середовищі України: бібліотечна складова [Текст] / Максим Главчев, Юлія Главчева // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 11-14.
18. До 100-річчя Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського [Текст] // Бібліотечний вісник. – 2018. – № 1. – С. 19-20.
19. Жарінова, А. Бібліотека як сучасна платформа коворкінгу [Текст] / Алла Жарінова // Інтелектуальна власність в Україні. – 2018. – № 2. – С. 28-29.
20. Завадська, Н. Сучасний образ бібліотекаря у контексті соціальних комунікацій [Текст] / Наталія Завадська // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 2-4.
21. Зніщенко, М. Українська версія УДК: від постанови уряду до перспектив її впровадження в бібліотеках України [Текст] / Микола Зніщенко, Людмила Соляник, Наталія Острікова // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 33-38.
22. Іванченко, А. Бібліографічна діяльність одеських бібліотек: розвиток та здобутки [Текст] / Анна Іванченко // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 26-32.
23. Іскрижицька, Ф. Як списати документи бібліотечних фондів [Текст] / Фаїна Іскрижицька, Олена Морєва // Головбух : Бюджет. – 2018. – № 27 (23 лип.). – С. 21-28.
24. Коваль, Л. Бібліотека як місце розуму й сили [Текст] / Любомира Коваль // Урядовий кур'єр. – 2020. – № 32 (19 лют.). – С. 3.
25. Коваль, Т. Окремі аспекти впровадження міжнародних стандартів у бібліотечно-інформаційну діяльність [Текст] / Тетяна Коваль, Леся Туровська, Ірина Шевченко // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 7-8.
26. Копанєва, В. О. Бібліотека цифрової науки [Текст] / В. О. Копанєва // Вісник Національної академії наук України. – 2018. – № 4. – С. 76-85.
27. Куницький, С. Бібліотека "Школи Перля" у Тернополі [Текст] / Сергій Куницький // Літературний Тернопіль. – 2018. – № 4. – С.124-126.
28. Куц, П. Книжкова територія дитинства [Текст] / Павло Куц // Урядовий кур'єр. – 2019. – № 186 (28 вер.). – С. 4.
29. Лисюк, К. І. Я - бібліотекар [Текст] / К. І. Лисюк // Безпека життєдіяльності. – 2019. – № 9. – С. 8-13.
30. Мокрієнко, О. Бібліотека Ярослава Мудрого [Текст] / Оксана Мокрієнко // Історія плюс. – 2019. – № 7. – С. 16-17.
31. Онищенко, О. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського як центр підготовки кадрів вищої кваліфікації та розвитку нових наукових напрямів у бібліотечній та архівній галузі в Україні (1993–2018) 1. Становлення та розвиток системи підготовки кадрів вищ [Текст] / Олексій Онищенко, Любов Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2018. – № 2. – С. 48-58.
32. Петрухно, Ю. Розвиток інноваційного суспільства в Україні та основні завдання бібліотек в його становленні [Текст] / Юлія Петрухно // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 5-6.

33. Попадюк, Н. І. Видавнича діяльність польського "Towarzystwa Naukowego" у Львові (за матеріалами фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника) [Текст] / Надія Ігорівна Попадюк // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2018. – № 1. – С. 80-87.
34. Ржегак, О. Бібліотечна Полонщина: реформа в дії [Текст] / О. Ржегак // Бібліотечна планета. – 2018. – № 1. – С. 6-7.
35. Ржеуський, А. В. Інноваційні підходи до бібліотечного обслуговування користувачів електронними книгами [Текст] / Антоній Валентинович Ржеуський, Наталія Едуардівна Кунанець, Олександр Анатолійович та ін. Лозицький // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2018. – № 1. – С. 35-42.
36. Рудько, І. Видавнича діяльність Чернівецької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Михайла Івасюка [Текст] / Іванна Рудько // Бібліотечний форум : історія, теорія і практика. – 2018. – № 1. – С. 50-52.

РЕКОМЕНДОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ:

- ✓ Глобальні пошукові системи: Google – домінуюча позиція в світі (70-75 % запитів в мережі Інтернет) – <http://www.google.com>; Bing (друга за популярністю у світі пошукова система) – <https://www.bing.com>; Yahoo (пошуковик-довгожитель, третій за використанням у світі) – <http://www.yahoo.com>; DuckDuckGo (набув популярність за рахунок забезпечення конфіденційності) – <https://duckduckgo.com>.
- ✓ Спеціалізовані пошукові системи: GlobalFileSearch – пошук файлів; Tineye – пошук зображень; PDF Search System (PDFSS) – пошук інформації в форматі PDF; LightStorage – пошук медіа-файлів.
- ✓ Пошук наукової інформації: Google Scholar – <https://scholar.google.com> – ефективна система пошуку наукових праць і науковців у розрізі спеціальностей, тематичних напрямів тощо; ScienceDirect – глобальна онлайн-колекція опублікованих наукових досліджень; BASE: Bielefeld Academic Search Engine – спеціалізується на пошуку наукових праць відкритого доступу; OAIster – зведений каталог метаданих на основі відкритого доступу до цифрових ресурсів; Scirus – пошукова система наукової інформації на спеціалізованих веб-сайтах; SCImago Journal & Country Rank – аналітичний моніторинг наукових показників у розрізі журналів і країн; ScientificCommons.org – платформа з вільним доступом до наукових робіт у відкритих репозитаріях; WorldWideScience.org – глобальна пошукова система наукової інформації в межах національних і міжнародних наукових баз даних.
- ✓ Репозитарії (ресурси у мережі, які зберігають публікації у вигляді файлів, доступних для ознайомлення і поширення): Research Papers in Economics; Kyoto University Research Information Repository; DSpace at West Ukrainian National University (репозитарій Західноукраїнського національного університету) та ін.

✓ Сайти-довідники, енциклопедії, інформація про компанії, організації: Вікіпедія (<http://wikipedia.org>); Довідник.інфо (<https://dovidnyk.info>); Офіційна Україна сьогодні (<http://dovidka.com.ua/user/>) та ін.

✓ Безкоштовні та платні ресурси з нормативно-правовою інформацією: Верховної Ради України (<http://zakon.rada.gov.ua>); ЛІГА.Закон (<http://www.ligazakon.ua/>);

✓ Офіційні сайти органів влади, політичних і громадських організацій: Верховна Рада України (<http://portal.rada.gov.ua/>); Кабінет Міністрів (<http://www.kmu.gov.ua/>); Президент України (<http://www.president.gov.ua/>) та ін.

✓ Форуми, чати, блоги тощо: Українська правда (<http://forum.pravda.com.ua>); ЛІГАБізнесІнформ (<http://forum.liga.net/>) та ін.

✓ Сайти інформаційних агентств, повністю або частково відкриті для користувачів: УНІАН (<http://www.unian.net/>); РБК-Україна (<http://www.rbc.ua/>) та ін.

✓ Безкоштовні електронні підручники онлайн. URL: <http://www.chitalca.html>.

✓ Бібліотека Гумер. URL : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Index_Polit.php 7.

✓ Бібліотека ПНПУ імені К. Д. Ушинського URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>

✓ Державна служба України з етнополітики та свободи совісті. URL: <https://dcss.gov.ua/>

✓ Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <https://iipiend.gov.ua/>

✓ Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <https://mkip.gov.ua/>.

✓ Науковий журнал «Politicus». URL : <http://politics.ellib.org.ua/>

✓ Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського : офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>

✓ Національна парламентська бібліотека України : офіційний сайт. URL: <http://nplu.org>

✓ Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL : www.kmu.gov.ua

✓ Офіційний сайт Верховної Ради України. URL : www.rada.gov.ua

✓ Офіційний сайт Президента України. URL : www.president.gov.ua

✓ Офіційний сайт Уряду України. URL : www.mon.gov.ua

✓ Представництво ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua/oon-vukraini>